

กลไกการอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ในการจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน
และฝุ่นละออง (PM 2.5): กรณีศึกษาอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
Area-Based Mechanism of Collaborative Governance for Managing of
Forest Fire, Smog and Small Dust Particles (PM2.5) Problems:
A Case Study of Chiang Dao, Chiang Mai Province

พัฒนา ก้ามะโน¹

Pattana Kamano¹

นพพล อักฮาด²

Noppon Akahat²

นราธิป ศรีราม³

Narathip Sriram³

¹ บุคลากรภาครัฐ, ที่ทำการปกครองอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

Public Officer, Chiang Dao District Administrative Center, Chiang Mai Province, E-mail:
pattana.kamano@gmail.com

² ผู้นิพนธ์ประสานงาน, รองศาสตราจารย์ ดร.; หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Corresponding Author, Associate Professor Dr., Master of Public Administration Program, School of
Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand, E-mail: Noppon.aka@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร.; หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Associate Professor Dr., Master of Public Administration Program, School of Management Science,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Received: 4 February 2026; Accepted: 15 June 2026; Published: 30 June 2026

PPPA: วารสารนโยบายและกิจการสาธารณะ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2569 – มิถุนายน 2569)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กลไกการอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ 2) ปัญหาการดำเนินงาน และ 3) แนวทางการพัฒนากลไกการอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ในการจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) ในพื้นที่กรณีศึกษาอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 ราย ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) ในพื้นที่ ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีแบบสามเส้าด้านข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลไกการอภิบาลความร่วมมือในพื้นที่ เริ่มต้นจากความตระหนักถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม การเข้ามาของแต่ละภาคส่วนมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน การสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจเป็นกุญแจสำคัญในการจัดการปัญหานี้อย่างยั่งยืน โดยต้องมีการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) ผ่านกลไกการอภิบาลความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ 2) ปัญหาการดำเนินงาน ได้แก่ สถานการณ์ไฟป่าในพื้นที่ยากในการแก้ไขในระยะสั้น เนื่องจากมีความเชื่อผิดๆ ของประชาชนและสภาพภูมิประเทศที่ไม่เหมาะสมต่อการควบคุมไฟป่า การทำงานจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน และ 3) แนวทางการพัฒนา ได้แก่ การให้ชุมชนมีบทบาทหลักในการจัดการปัญหาตามบริบทพื้นที่ การสนับสนุนจากภาครัฐในการส่งเสริมความรู้ ทรัพยากร และการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ส่งเสริมความร่วมมือของชุมชนจะทำให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในระยะยาว

คำสำคัญ: กลไกการอภิบาลความร่วมมือ, การจัดการปัญหาไฟป่า, เชียงดาว, เชียงใหม่

Abstract

This research aimed to study 1) the area-based mechanism of collaborative governance for Managing forest fires, haze and dust (PM 2.5) problems, 2) the operational problems, and 3) the development guidelines for creating the area-based mechanism of collaborative governance for managing forest fires, haze and dust (PM 2.5) problems in Chiang Dao District, Chiang Mai Province.

The study is a qualitative research method. It used semi-structured interviews. Data were collected from 13 key informants using purposive selection from those involved in the coordination of forest fire, smog, and PM 2.5 management in Ping Kong Subdistrict, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. The data analysis was used a content analysis method and checked result through triangulation.

The study results found that: 1) the area-based mechanism of collaborative governance for Managing forest fires, haze and dust (PM 2.5) problems start with awareness of the problems affecting the community and the environment. The involvement of each sector plays an important role in solving the problem sustainably. Building cooperation and trust is the key to managing this problem sustainably. Support from all sectors is required to work together to solve the forest fire, haze, and dust (PM 2.5) problems through effective cooperation. 2) Operational problems include the forest fire situation in the area that is difficult to solve in the short term due to people's misconceptions and the terrain that is not suitable for controlling forest fires. Working from one party cannot solve all the problems. Cooperation from all sectors and behavioral changes of the people are required. 3) Development guidelines include giving communities a main role in solving problems according to the local context. Support from the government in promoting knowledge, resources, and policy changes that promote community cooperation will enable such problems to be solved sustainably and effectively in the long term.

Keyword: Collaboration Mechanism, Forest Fire Management, Chiang Dao, Chiang Mai

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาหนึ่งในวิกฤตของภาคเหนือที่ประสบอยู่ทุกปีคงจะหนีไม่พ้นปัญหาเกี่ยวกับหมอกควัน ไฟป่า และฝุ่นละออง (PM 2.5) ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านการท่องเที่ยว สังคม เศรษฐกิจ ซึ่งทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง และยังส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนที่ต้องใช้ชีวิตท่ามกลางมลพิษ โดยเฉพาะช่วงเดือนมกราคมจนกระทั่งถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี พื้นที่ในภาคเหนือตอนบนมักจะประสบกับปัญหาหมอกควันปกคลุม ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของภาคเหนือตอนบนเป็นภูเขาสูงชันสลับซับซ้อน ลักษณะเป็นแอ่งกระทะ มีภูเขาล้อมรอบ โดยปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากการสะสมของควันและฝุ่นในอากาศ โดยเกิดขึ้นจากการลุกติดไฟหรือเผาไหม้ของวัสดุต่างๆ เช่น การเกิดไฟป่าจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร การเผาไฟ เพื่อหาของป่า รวมถึงการใช้เชื้อเพลิงจากถ่านหินและถ่านหินอัดถ่านหิน ซึ่งมีการปลดปล่อยสารมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM10 PM2.5 ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ไนโตรเจนไดออกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ โอโซน ฯลฯ ออกมาสะสมอยู่ในบรรยากาศภายนอก โดยสัดส่วนองค์ประกอบของสารแต่ละชนิดจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของเชื้อเพลิง ระดับความชื้นในอากาศ อุณหภูมิของไฟ ความกดอากาศ ความเร็วและทิศทางลม ซึ่งสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ คมนาคม และวิถีชีวิต (วิจารณ์ สิมาฉายา, 2563, สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

จากสถิติในปี 2567 ที่ผ่านมา อำเภอเชียงดาวถือได้ว่าเป็นพื้นที่อำเภอที่มีจุดความร้อนจากการเผาไหม้ (Hot Spot) สูงเป็นอันดับที่ 2 จากทั้งหมด 25 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเกิดจุดความร้อนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2567 ถึง วันที่ 25 พฤษภาคม 2567 จำนวน 1,115 จุด และพื้นที่ตำบลบึงโค้งถือได้ว่าเป็นพื้นที่เกิดจุดความร้อนมากที่สุดเป็นอันดับที่ 2 จาก 7 ตำบล ของอำเภอเชียงดาว โดยเกิดจุดความร้อนตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2567 ถึง วันที่ 25 พฤษภาคม 2567 จำนวน 215 จุด (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) [GISTDA], 2567) ประกอบกับในปัจจุบันการแก้ไขปัญหาหมอกควัน ไฟป่า และฝุ่นละออง (PM 2.5) โดยหน่วยงานภาครัฐการเพียงหน่วยเดียวคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเกิดหมอกควัน ไฟป่า และฝุ่นละออง (PM 2.5) ลดลงได้ในเวลาอันรวดเร็ว เพราะสาเหตุของการเกิดไฟป่านั้น เกิดมาจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาไฟป่าอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ย่อมต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆในพื้นที่ เพื่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบกับกระแสด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เข้ามามีบทบาท ในการบริหารจัดการปัญหาต่างๆ ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาไฟป่า จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนช่วยกันแก้ไขปัญหาในลักษณะของเครือข่ายการแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควันและฝุ่นละออง (PM 2.5) (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่, 2567)

การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการที่จะศึกษาถึงกลไกการอภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อต้องการที่จะลด

ปัญหาและการบริหารความร่วมมือ รวมถึงสร้างแนวทางการพัฒนาการอภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) หากเกิดไฟป่าและหมอกควันที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการอภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามกลไกการอภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการอภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาการอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ประกอบด้วย บทบาทตัวแสดงแต่ละภาคส่วน อำนาจหน้าที่ ทรัพยากร กระบวนการในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา สิ่งจูงใจ บทบาทในการเป็นผู้นำหรือผู้ประสานงาน ปัญหาการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาการอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ในการจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) ในพื้นที่กรณีศึกษาอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำไปใช้กำหนดตัวแปรอิสระประกอบด้วย การมีส่วนร่วม การมีบทบาท วิสัยทัศน์ ผลประโยชน์ร่วม และการรับรู้

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) (ภาครัฐ) ภาคเอกชน และ ภาคประชาชน ซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครดับไฟป่า) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเลือกตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 13 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านระยะเวลา เดือนสิงหาคม 2567 - กุมภาพันธ์ 2568

4. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนจากภาครัฐ ประกอบด้วย

นายอำเภอเชียงดาว นายกเทศมนตรีตำบลปิงโค้ง เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลปิงโค้ง ผู้แทนอุทยานแห่งชาติผาแดง ผู้แทนอุทยานแห่งชาติศรีลานนา ผู้แทนหน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ ชม. 5 (ปิงโค้ง) รวมจำนวน 6คน ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม ประกอบด้วย ผู้แทน บริษัท แร่เบฟเวอเรจ จำกัด (6TY DEGREES MINERAL WATER) และ ผู้แทนมูลนิธิผืนป่าในใจเรา รวมจำนวน 3คน และภาคประชาชน ประกอบด้วย กำนันผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครดับไฟป่า จำนวน 4 คน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลไกการอภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) ในพื้นที่ ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) รวมทั้งสิ้น 13 คน และนำข้อมูลวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) พร้อมทั้งทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ของเนื้อหา โดยยึดหลักเหตุผล จัดระเบียบข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูล ตามกรอบประเด็นการศึกษา

4. ผลการวิจัย จากการวิจัยสามารถเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1การอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้

1) ที่มา/จุดเริ่มต้นของการเข้ามาทำงานของภาครัฐ ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน มีจุดเริ่มต้นจากการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ดังนี้ ภาครัฐเริ่มต้นจากการมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกการทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับอำเภอและจังหวัด โดยมีหน้าที่ในการประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ เช่น หน่วยงานที่ดูแลทรัพยากรป่าไม้ อุทยานฯ และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งภาครัฐยังมีหน้าที่จัดทำแผนการป้องกันไฟป่าในพื้นที่ และสนับสนุนทรัพยากรบุคคล อุปกรณ์ และยานพาหนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการปฏิบัติงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ต่อมา ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม การเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหานั้นเกิดจากความตระหนักถึงความรุนแรงของสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่และสังคมโดยรวม โดยเฉพาะปัญหาหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็กที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว ภาคเอกชนจึงต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการแก้ปัญหาในเชิงระบบ ซึ่งรวมถึงการสร้างการเรียนรู้และพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐเพื่อร่วมกันหาทางออกและวิธีการในการลดปัญหาดังกล่าว และ ภาคประชาชนเริ่มต้นจากการได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งภาคประชาชนมีความผูกพันกับพื้นที่ป่าและวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยจุดเริ่มต้นของการเข้ามาทำงานของภาคประชาชนคือการเน้นการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งชาวบ้านเอง หน่วยงานอุทยาน และเทศบาล เพื่อร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก โดยภาคประชาชนมุ่งเน้นการใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้านในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และทำให้ทุกภาคส่วนมีความร่วมมือกัน

การป้องกันและแก้ไขปัญหานี้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

2) กระบวนการสร้างความร่วมมือ/ความไว้วางใจ กลไกในการทำงาน ของภาครัฐ ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน โดยทุกภาคส่วนได้ทำงานร่วมกันภายใต้กรอบของการประสานงานและการร่วมคิด ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างยั่งยืน ดังนี้ **ภาครัฐ** มองว่ากระบวนการเริ่มต้นจากการสร้างเครือข่ายแนวร่วมระหว่างหน่วยงานรัฐและชุมชน โดยการกำหนดกติกาชุมชนและกฎหมายที่ต้องบังคับใช้เมื่อจำเป็น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งจากภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับภาครัฐในการร่วมแก้ไขปัญหการเกิดไฟป่า โดยใช้กลไกภาคบังคับจากจังหวัดและกระทรวงต่างๆ ในการพัฒนาและขอความร่วมมือจากภาคประชาชนและภาคเอกชนในการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่ยั่งยืน ในส่วนของ**ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม** มองว่ากระบวนการสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจในกลไกการทำงานเริ่มจากความตระหนักในผลกระทบของปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในชุมชนและสิ่งแวดล้อม ภาคเอกชนแสดงความพร้อมในการสนับสนุนทั้งภาครัฐและชุมชนในการแก้ไขปัญหา ด้วยการจัดหาเครื่องมือและสิ่งของอุปโภคบริโภคเพื่อสนับสนุนเจ้าหน้าที่ที่ลงพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและคล่องตัว นอกจากนี้ภาคเอกชนยังร่วมมือกับหน่วยงานของอำเภอเชียงดาวในการสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน และส่งมอบเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านที่มีความเสี่ยงจากไฟป่าและจุดความร้อนสูง โดยให้อำเภอจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการกระจายทรัพยากรไปยังพื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง ส่วน **ภาคประชาชน** มองว่าเริ่มต้นจากการสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจในฐานะผู้นำ โดยการทำตัวเป็นแบบอย่าง "ผู้นำทำก่อน" เพื่อให้ประชาชนเห็นและเข้าใจในนโยบายหรือข้อสั่งการที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้นำชุมชนจะสร้างความรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับหน้าที่ ปัญหา และความต้องการของชุมชน พร้อมส่งเสริมความรักและความสามัคคีในชุมชน เนื่องจากเมื่อชุมชนมีความสามัคคี การทำงานร่วมกันจะทำให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีในระยะยาว

3) เป้าหมายความสำเร็จที่คาดหวัง และแนวทางการทำงานร่วมกันที่มุ่งหวังเพื่อทำให้งานที่ท่าบรรลุผล ของภาครัฐ ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน กล่าวได้ว่าเป้าหมายความสำเร็จที่คาดหวังและแนวทางการทำงานร่วมกัน เพื่อทำให้งานที่ท่าบรรลุผลของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน คือ การลดจำนวนจุดความร้อน (Hot Spot) และพื้นที่เผาไหม้ รวมถึงการลดค่าฝุ่นละออง PM 2.5 ให้ต่ำที่สุด โดยการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพจากทุกภาคส่วน เพื่อควบคุมไฟไม่ให้เกิดลุกลามและลดผลกระทบจากการเผาป่า **ภาครัฐ**มุ่งหวังให้มีการแจ้งเตือนและจัดการปัญหาทันที พร้อมการวางแผนที่เป็นระบบเพื่อให้การลดจุด Hot Spot ลง ในขณะที่**ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม**พร้อมสนับสนุนการแก้ไขปัญหาด้วยการจัดหาสิ่งของและอุปกรณ์ต่างๆ ให้แก่ชุมชนและหน่วยงานราชการ รวมถึงการหันไปใช้วิธีการอื่นที่ไม่ใช่การเผาป่า เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วน**ภาคประชาชน**มีบทบาท

สำคัญในการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนและลดการเผาป่า โดยเน้นเป้าหมายคือการทำงานร่วมกันในระดับชุมชนและหมู่บ้าน เพื่อให้การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นจริง พร้อมทั้งการเรียนรู้จากบทเรียนในปีที่ผ่านมา เพื่อปรับปรุงแนวทางการทำงานและการประสานงานให้ดีขึ้นในอนาคต การทำงานร่วมกันของทั้งสามภาคส่วนนี้จะช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในระยะยาว

4.2 ปัญหาการดำเนินงานตามกลไกการอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้ดังนี้

1) **ความคิดเห็นต่อสถานการณ์ไฟป่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่** ของภาครัฐ ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน พบว่า **ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ** เห็นว่าสถานการณ์ไฟป่าในอำเภอเชียงดาวมีความรุนแรงและเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงฤดูแล้ง ตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน โดยพื้นที่มีจำนวนป่ามากและสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชัน ทำให้การควบคุมไฟทำได้ยาก นอกจากนี้ยังมีความเชื่อผิดๆ ของประชาชนบางส่วนในการเผาป่าซึ่งทำให้สถานการณ์ยิ่งทวีความรุนแรง พร้อมกับการขยายวงกว้างของพื้นที่ไฟป่าในพื้นที่เดิมอย่างต่อเนื่อง ส่วน**ตัวแทนของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม** เห็นว่าไฟป่าในพื้นที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะในช่วงเดือนมีนาคมและเมษายน ซึ่งเป็นช่วงที่พื้นที่แห้งแล้งและเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่าอย่างรุนแรง ปัญหานี้ถือเป็นปัญหาหลักที่สำคัญเนื่องจากอำเภอเชียงดาวมีพื้นที่ป่ากว้างขวางและมีการเผาป่าเป็นประจำ ส่งผลกระทบทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและชื่อเสียงของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีของประชาชนทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ นอกจากนี้ การเกิดไฟปายังได้รับความสนใจจากสื่อออนไลน์และกลายเป็นข่าวที่ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง ซึ่งทำให้ปัญหานี้ยิ่งทวีความสำคัญในการหาทางแก้ไขร่วมกันจากทุกภาคส่วน และ**ตัวแทนของภาคประชาชน** เห็นว่าสถานการณ์ไฟป่าในตำบลบึงโค้งมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากพื้นที่มีป่ามากและบางส่วนของชาวบ้านยังมีความเชื่อว่าการเผาป่าเป็นวิธีการที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ การเกิดไฟป่าขยายวงกว้างมากขึ้นในทุกฤดูแล้งและมักถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ต้องมุ่งเน้นในการควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้มากที่สุด

2) **ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุ/ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่** ของภาครัฐ ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน พบว่า **ตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ** เกิดจากหลายปัจจัยซึ่งเกี่ยวข้องทั้งกับการกระทำของประชาชนและการบริหารจัดการของภาครัฐ โดยส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ประชาชนเผาป่าเพื่อหาของป่า เช่น ไม้ไผ่ การล่าสัตว์ หรือการเตรียมพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งมักไม่มีการควบคุมที่เพียงพอและส่งผลให้ไฟป่าลุกลามไปยังพื้นที่ป่า นอกจากนี้ยังมีความเชื่อผิดๆ ของบางหมู่บ้านที่เชื่อว่าการเผาป่าจะทำให้หมู่บ้านได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐ หากไม่มีการเผาป่าอาจไม่ได้รับการจัดสรรงบในการดับไฟ อีกทั้งบางหน่วยงานภาครัฐก็มีการเผาป่าเพื่อขอรับงบประมาณจากหน่วยเหนือ ซึ่งหากไม่มีการเผาป่าจะทำให้ไม่ได้รับการจัดสรร

งดับไฟตามที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมีการขัดแย้งภายในชุมชนและการบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อขยายพื้นที่เกษตรกรรม ที่ทำให้เกิดการเผาป่าและลุกลามไปอย่างไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้น การเกิดไฟป่าจึงเป็นผลมาจากทั้งการกระทำของประชาชนและการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมของภาครัฐในการควบคุมและป้องกันการเผาป่าในพื้นที่ ต่อมา **ตัวแทนของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม** เห็นว่าชาวบ้านในพื้นที่ตำบลปึงโค้งมีการเผาป่าเพื่อหาของป่า เช่น การล่าสัตว์และเก็บของป่า หรือเพื่อเคลียร์พื้นที่ทำการเกษตร โดยเฉพาะการเตรียมพื้นที่ปลูกข้าวโพด การเผาเนื้อถือเป็นวิธีที่มีต้นทุนน้อยและสะดวก แต่ชาวบ้านมักไม่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวที่การเผาอาจทำให้ทรัพยากรป่าไม้เสียหายและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน และ**ตัวแทนของภาคประชาชน** เห็นว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่ตำบลปึงโค้ง เกิดจากหลายปัจจัยรวมกัน ได้แก่ ทักษะคติที่ไม่เข้าใจธรรมชาติและการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงนโยบายของจังหวัดที่ไม่เข้าใจพื้นที่อย่างแท้จริง

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามาตรการของจังหวัด และการสร้างการประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่ ของภาครัฐ

ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน พบว่า **ตัวแทนของภาครัฐ** มองว่าขาดความยืดหยุ่นและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการห้ามเผาที่มีระยะเวลานานเกินไป (ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงกลางเดือนพฤษภาคม) ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในช่วงฤดูแห้งแล้ง อีกทั้งการบริหารงบประมาณที่ไม่เป็นเอกภาพ เนื่องจากงบประมาณส่วนใหญ่จะถูกจัดสรรผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การปฏิบัติงานขาดการติดตามและการประสานงานที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานต่างๆ และชุมชน ซึ่งส่งผลให้การบังคับใช้มาตรการไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในพื้นที่ และการสนับสนุนที่เพียงพอจากชุมชนในกรณีที่ประชาชนไม่เห็นด้วยกับมาตรการหรือไม่เข้าใจการบังคับใช้มาตรการต่างๆ ของภาครัฐ ทำให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนและลดประสิทธิภาพในการป้องกันและควบคุมไฟป่าและหมอกควันในระยะยาว ต่อมา **ตัวแทนของภาคเอกชน** มองว่าขาดความร่วมมือจากประชาชนในการปฏิบัติตามมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าไม้และการเผาป่า ซึ่งมีผลจากการขาดความตระหนักรู้และการบำรุงรักษาความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว ดังนั้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการปลูกฝังจิตสำนึกเป็นสิ่งจำเป็น โดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการบริหารจัดการที่ยั่งยืนและแนวทางที่สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ป่าและประโยชน์ของประชาชน และ**ตัวแทนของภาคประชาชน** มองว่าขาดความยืดหยุ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการเชื้อเพลิงที่เป็นปัญหาหลักในพื้นที่ทำกิน ผู้แทนภาคประชาชนมองว่าการกำหนดมาตรการห้ามเผาควรมีความชัดเจนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น เช่น การขออนุญาตบริหารจัดการเชื้อเพลิงผ่านกระบวนการที่ง่ายและรวดเร็วในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีความเห็นว่าการใช้ระบบการบริหารจัดการเชื้อเพลิง FireD ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับการใช้งานของ

ชาวบ้านและเกษตรกรที่จำเป็นต้องจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่เกษตรของตนเองเท่านั้น แต่ไม่เห็นด้วยที่ใช้กับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ควรมีหน้าที่ในการป้องกันและควบคุมไฟป่า ไม่ใช่การเผาป่าเพื่อจัดการเชื้อเพลิง ซึ่งการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่เผาป่าอาจทำให้เกิดปัญหามลพิษและฝุ่นละออง (PM 2.5) มากขึ้น จึงเห็นว่าควรทบทวนนโยบายนี้ใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ และควรกำหนดโซนการจัดการเชื้อเพลิงให้ชัดเจนตามสภาพพื้นที่และสภาพอากาศเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและประสิทธิภาพในการจัดการ

4.3 แนวทางการพัฒนาของกลไกการอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สรุปลักษณะดังนี้

1) มาตรการการบริหารจัดการเชื้อเพลิงและเขตควบคุมการเผาของจังหวัดเชียงใหม่กับการประสานความร่วมมือในพื้นที่ ของภาครัฐ ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน พบว่า **หน่วยงานภาครัฐ** เห็นว่ามาตรการการบริหารจัดการเชื้อเพลิงและการควบคุมการเผาของจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แอปพลิเคชัน FireD ช่วยในการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงานระดับอำเภอและจังหวัดอย่างมีระบบ แต่ยังพบอุปสรรคในการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ห่างไกล เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นของมาตรการที่ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จริง โดยเฉพาะการห้ามเผาในช่วงระยะเวลาที่ยาวนาน ซึ่งอาจทำให้เกิดการสะสมของเชื้อเพลิงและลูกกลามของไฟป่าได้ง่าย หากมาตรการสามารถปรับให้มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับสถานการณ์และประสานสร้างความเข้าใจกับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้การบริหารจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่สำเร็จได้ดียิ่งขึ้น ต่อมา **ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม** เห็นว่าการบริหารจัดการเชื้อเพลิงและเขตควบคุมการเผาของจังหวัดเชียงใหม่มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการประสานงานระหว่างภาครัฐและประชาชน แต่การขออนุญาตเผาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาไฟป่าและฝุ่นละอองในระยะยาวได้ ควรเสริมมาตรการอื่นที่ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าและลดการเผาเป็นต้น และ **ภาคประชาชน** สะท้อนว่าแม้จะมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อช่วยควบคุมการเผาป่าในพื้นที่ แต่ยังพบปัญหาในการปฏิบัติจริง เนื่องจากบางครั้งประชาชนไม่สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดได้ เช่น การมาช่วยควบคุมการเผาในวันที่กำหนดหรือไม่ตรงกับความพร้อมของพื้นที่ ขณะที่บริบทของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้มาตรการที่ใช้ไม่สามารถตอบโจทย์การแก้ปัญหาที่แท้จริงได้ จึงเห็นควรมีการทบทวนและปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของประชาชนอย่างยืดหยุ่นมากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง (PM 2.5) ในพื้นที่ ให้เกิดความยั่งยืน ของภาครัฐ ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน พบว่า **หน่วยงานของภาครัฐ** เสนอว่า ต้องมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชนอย่างเข้มแข็ง โดยเริ่มต้นจากการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ นายอำเภอควรเป็นผู้ประสานงานหลักในการกำหนดนโยบายและการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่ในการป้องกันไฟป่าและอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ โดยต้องมีการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ชุมชน และภาคเอกชน เช่น การสนับสนุนงบประมาณเพื่อส่งเสริมวิธีการไกล่เกลี่ยการเผาในพื้นที่การเกษตร และการสนับสนุนหมู่บ้านที่ไม่มีจุดความร้อนให้เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การทำงานในระดับพื้นที่ต้องมีการตรวจติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าโครงการและมาตรการต่างๆ จะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยควรมีการชี้แจงรายละเอียดการใช้งบประมาณให้ชัดเจนเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณ นอกจากนี้ การสร้างแรงจูงใจในชุมชนก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ เช่น การให้รางวัลแก่หมู่บ้านที่มีการป้องกันไฟป่าได้ดี (ไม่เกิดจุดความร้อน) หรือการให้รางวัลแก่ผู้ที่แจ้งเบาะแสการเผาป่า และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการดูแลรักษาป่าไม่อย่างจริงจัง เช่น การสนับสนุนการจัดการป่าและการลดจุดความร้อนผ่านการสนับสนุนงบประมาณ และการสร้างเครือข่ายระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาและการจัดหาแหล่งเงินทุนสำหรับการป้องกันไฟป่า รวมทั้งการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหมู่ประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาดังกล่าว เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม่อย่างยั่งยืนในระยะยาว และในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังก็เป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้เกิดการเคารพมาตรการที่ภาครัฐกำหนดและสร้างความรับผิดชอบในกลุ่มประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มที่ยังไม่เกรงกลัวการกระทำผิด รวมถึงการประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาคเกษตรกรรม เพื่อลดการสนับสนุนการเผาป่าผ่านการรับซื้อผลผลิตที่มาจากพื้นที่ที่มีการเผาในขั้นตอนการผลิต นอกจากนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความสำคัญของป่าไม้และผลกระทบจากไฟป่าให้ชุมชนได้ตระหนักและร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาและการประสานความร่วมมือที่ยั่งยืน

ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เสนอว่า ควรมุ่งเน้นการสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างทุกภาคส่วนในพื้นที่เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือและทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยภาคเอกชนสามารถมีบทบาทในการส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าและการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในการดูแลป่า อีกทั้งควรสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทหลักในการดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ โดยการวางแผนร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนก่อนเข้าสู่ฤดูไฟป่า เพื่อให้มีการประสานงานที่ชัดเจนและจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมมาตรการอื่น เช่น การปลูกป่าเพื่อแลกกับคาร์บอนเครดิต ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและเป็นแรงจูงใจให้ชุมชนสามารถดูแลรักษาป่าได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในระยะยาว และ

ภาคประชาชน เสนอว่าควรให้ชุมชนมีบทบาทหลักในการกำหนดและจัดการปัญหาในพื้นที่ โดยมีการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งควรมุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้และทรัพยากรที่จำเป็น เช่น งบประมาณ และความรู้ที่ถูกต้องในการจัดการพื้นที่ป่าไม้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการร่วมมือของชุมชนในการแก้ไขปัญหาตามบริบทพื้นที่ เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5. สรุปและการอภิปรายผล

จากการศึกษาการสร้างกลไกการอภิบาลความร่วมมือเชิงพื้นที่ในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่พบว่าจากข้อมูลที่ได้สามารถสะท้อนถึงการเริ่มต้นจากความตระหนักถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม การเข้ามาของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนแต่ละภาคส่วนมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน โดยภาครัฐมีบทบาทในการบูรณาการงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เช่น หน่วยงานป่าไม้ อุทยานฯ และท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ภาคเอกชนเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาด้วยการสนับสนุนทรัพยากรและพัฒนากลไกความร่วมมือที่ยั่งยืน ส่วนภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการดูแลพื้นที่ป่าชุมชน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาผ่านการใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำให้ทุกภาคส่วนมีการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของการสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นกุญแจสำคัญในการจัดการปัญหานี้อย่างยั่งยืน โดยต้องมีการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในการควบคุมไฟป่าและลดค่าฝุ่น PM 2.5 ผ่านการประสานความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายที่สำคัญ เช่น การลดจำนวนจุดความร้อน (Hot Spot) การลดพื้นที่เผาไหม้ และลดค่าฝุ่นละออง PM 2.5 จึงเป็นผลลัพธ์ที่ทุกภาคส่วนมุ่งหวัง โดยการวางแผนที่เป็นระบบและการทำงานอย่างเป็นเอกภาพทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายและเกิดผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในระยะยาว

นอกจากนี้ยังพบว่าการเข้ามาดำเนินงานร่วมกันของตัวแทนจากหลากหลายภาคส่วน เพื่อกำหนดแนวทาง เป้าหมาย เพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน แต่ละภาคส่วนมีบทบาทหน้าที่ มีการสนับสนุนทรัพยากรร่วมกัน มีความเชื่อใจกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Emerson, Nabatchi and Balogh (2012) ที่ว่าการจัดการปกครองแบบอภิบาลร่วมมือเป็นการบริหารงานที่สามารถกระทำผ่านการร่วมมือของหลายภาคส่วน หลายองค์กร เพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยรูปแบบหนึ่งของการสร้างความร่วมมือในการทำงาน ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมกันทำงาน (Collaboration) ซึ่งจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมกันทำงาน โดยอาจมาจากต่างหน่วยงาน ต่างภาคส่วน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Ansell and Gash (2008) ที่ว่าการจัดการปกครองแบบอภิบาลความร่วมมือ เป็นกระบวนการและการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีฉันทามติร่วมกัน ผ่านการปรึกษาหารือกัน

ต่อมาในประเด็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกลไกการอภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่ เห็นว่าสถานการณ์ไฟป่าในพื้นที่ตำบลปิงโค้งนั้นซับซ้อนและยากในการแก้ไขในระยะสั้น เนื่องจากมีความเชื่อผิดๆ ของประชาชนและสภาพภูมิประเทศที่ไม่เหมาะสมต่อการควบคุมไฟป่า การทำงานจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด ต้องอาศัย

ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนเพื่อไม่ให้เกิดไฟป่าซ้ำซากทุกปี โดยสาเหตุหลักของปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละออง PM 2.5 ในพื้นที่ที่เกิดจากหลายปัจจัย เช่น การเผาป่าเพื่อหาของป่าและเตรียมพื้นที่เกษตรกรรมจากประชาชน รวมถึงความเชื่อผิดๆ และวิถีชีวิตที่พึ่งพาการเผาป่า รวมถึงการขาดความเข้าใจถึงผลกระทบระยะยาว และการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐที่บางครั้งส่งเสริมการเผาป่า ปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น สภาพอากาศแห้งแล้งก็ทำให้ไฟป่าลุกลามได้ง่ายขึ้น และบางครั้งมีการเผาป่าโดยเจตนา

ในด้านกลไกการอภิบาลความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน พบปัญหาจากการขาดความยืดหยุ่นในมาตรการที่กำหนดและการขาดการประสานความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมาตรการห้ามเผาในระยะเวลานานเกินไป ทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่มีความสะดวกในการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในช่วงฤดูแห้งแล้ง การจัดสรรงบประมาณที่ไม่เป็นเอกภาพและการขาดการติดตามผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังเป็นอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการ นอกจากนี้ ภาคเอกชนยังมองว่าขาดความร่วมมือจากประชาชนในการปฏิบัติตามมาตรการ ขณะที่ภาคประชาชนมองว่ามาตรการควรยืดหยุ่นและมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน

ดังนั้น การประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการเชื้อเพลิงให้เหมาะสมกับการใช้งานในพื้นที่จะเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ซึ่งประเด็นแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Ansell and Gash (2008) ที่เสนอว่า การที่ภาครัฐและหน่วยงานภาคส่วนอื่นๆได้เข้ามาที่ส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นทางการ มีฉันทามติร่วมกัน และผ่านการปรึกษาหารือกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกำหนดหรือนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

สุดท้าย จากการศึกษาแนวทางการพัฒนากลไกการอภิบาลความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสะท้อนให้เห็นว่าการให้ชุมชนมีบทบาทหลักในการจัดการปัญหาตามบริบทพื้นที่พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการส่งเสริมความรู้ ทรัพยากร และการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ส่งเสริมความร่วมมือของชุมชนในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองนั้นจะทำให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในระยะยาว การทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่สามารถบรรลุเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของกระบวนการจัดการปกครองแบบอภิบาลความร่วมมือ ของ Ansell and Gash (2008) ที่ว่ารูปแบบการสร้างกระบวนการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ โดยมีรูปแบบของบทบาทผู้นำ(ชุมชน) อำนาจความสะดวก ซึ่งเปรียบเสมือนตัวกลางในการเชื่อมประสานให้กระบวนการในการจัดการบริหารจัดการแบบความร่วมมือในแต่ละฝ่ายร่วมกับขับเคลื่อนไปได้ อีกทั้งยังต้องการความเป็นผู้นำในภาครัฐที่สนับสนุนใน

ส่วนของทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อการประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็กในพื้นที่อีกด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) ควรส่งเสริมบทบาทหน้าที่ตัวแสดงของภาคประชาชนและการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ก่อนที่จะกำหนดนโยบายที่จะทำมาบังคับ/ปฏิบัติ เพื่อสะท้อนความต้องการ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงจากชุมชน นำไปสู่การจัดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมกับนโยบายที่กลุ่มของประชาชนเป็นผู้กำหนด และภาคส่วนอื่นทำหน้าที่ในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่

2) หน่วยงานภาครัฐร่วมถึงภาคเอกชนและภาคประชาสังคมต้องเข้าไปส่งเสริมและให้ความร่วมกับประชาชนในพื้นที่ ให้ตระหนักรู้ถึงผลกระทบในระยะยาวของการเผาป่า และส่งเสริมแนวทางอื่น เช่น การปลูกป่า เพื่อสร้างป่าคาร์บอนเครดิต แลกกับเงินกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

3) ควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างแรงจูงใจ และเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนาเป็นแนวทางในการประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการปัญหาไฟป่า หมอกควัน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ในพื้นที่ที่มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรผสมผสานแนวทางการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจในแต่ละประเด็นของความร่วมมือได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) ควรขยายขอบเขตการศึกษาวิจัยในเชิงการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่อื่น หรือตำบลอื่นในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้สามารถนำไปสู่การปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

วิจารณ์ สิมายา. (2563). *มลพิษจากหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ: ปัญหาและแนวทาง*. สืบค้นจาก

https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/06/pcdnew-2020-06-05_07-33-31_040770.pdf

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่. (2567). *ประกาศ/คำสั่ง/ข้อสั่งการ*

สถานการณ์หมอกควันและไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567, จาก

<https://chiangmai.mnre.go.th/th/news/more/1388/>

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2567). พื้นที่จุดความร้อนปี 2567.

สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567, จาก

https://www.gistda.or.th/more_news.php?c_id=579&lang=TH

สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2565). แนวทาง
มาตรการ การเฝ้าระวังสุขภาพ และสื่อสารความเสี่ยง เพื่อสร้างความรอบรู้ที่เกี่ยวข้องกับฝุ่นละออง
ขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571.

doi:10.1093/jopart/mum032

Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22(1), 1–29.

doi:10.1093/jopart/mur011